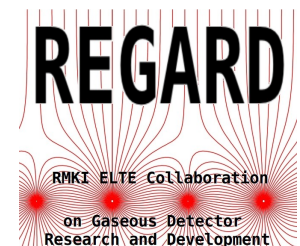

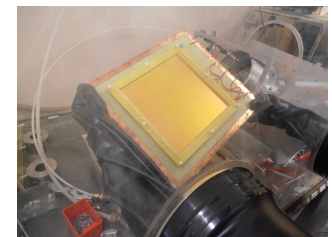
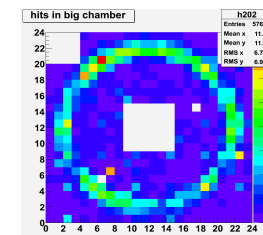
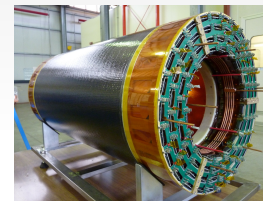
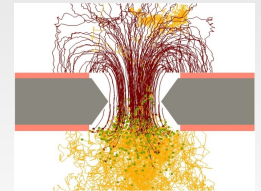
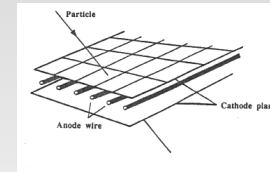
Mikromintázatú detektorok forradalma a részecskefizikában

Hamar Gergő
Wigner F.K. NFO

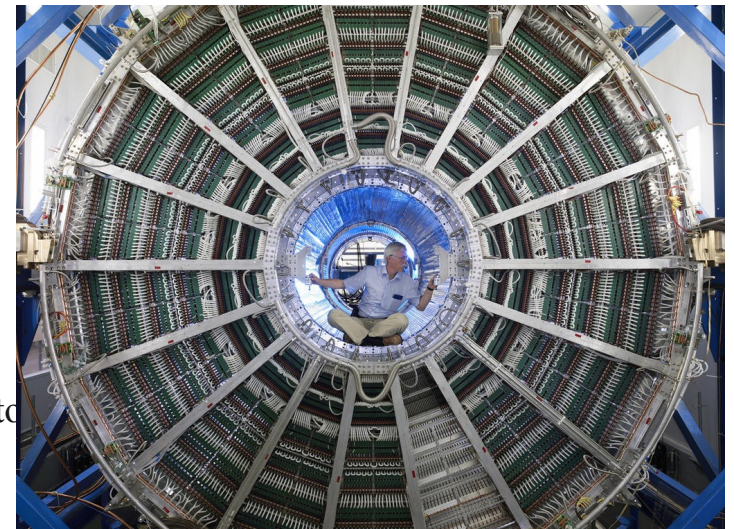
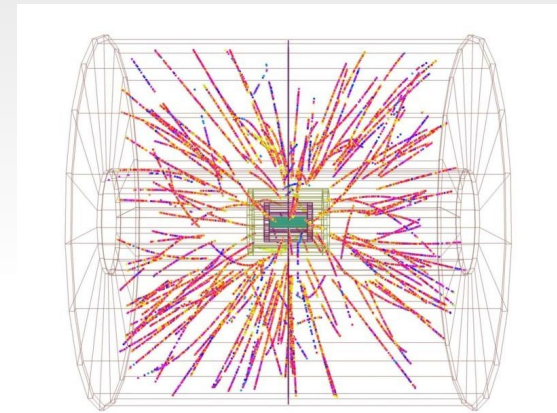
Vázlat

- Sokszálas detektorok
- Mikromintázatú detektorcsalád
- Példák a nagyvilágból
- LHC fejlesztési projektek
- Változatos felhasználás
- Hazai kutatások

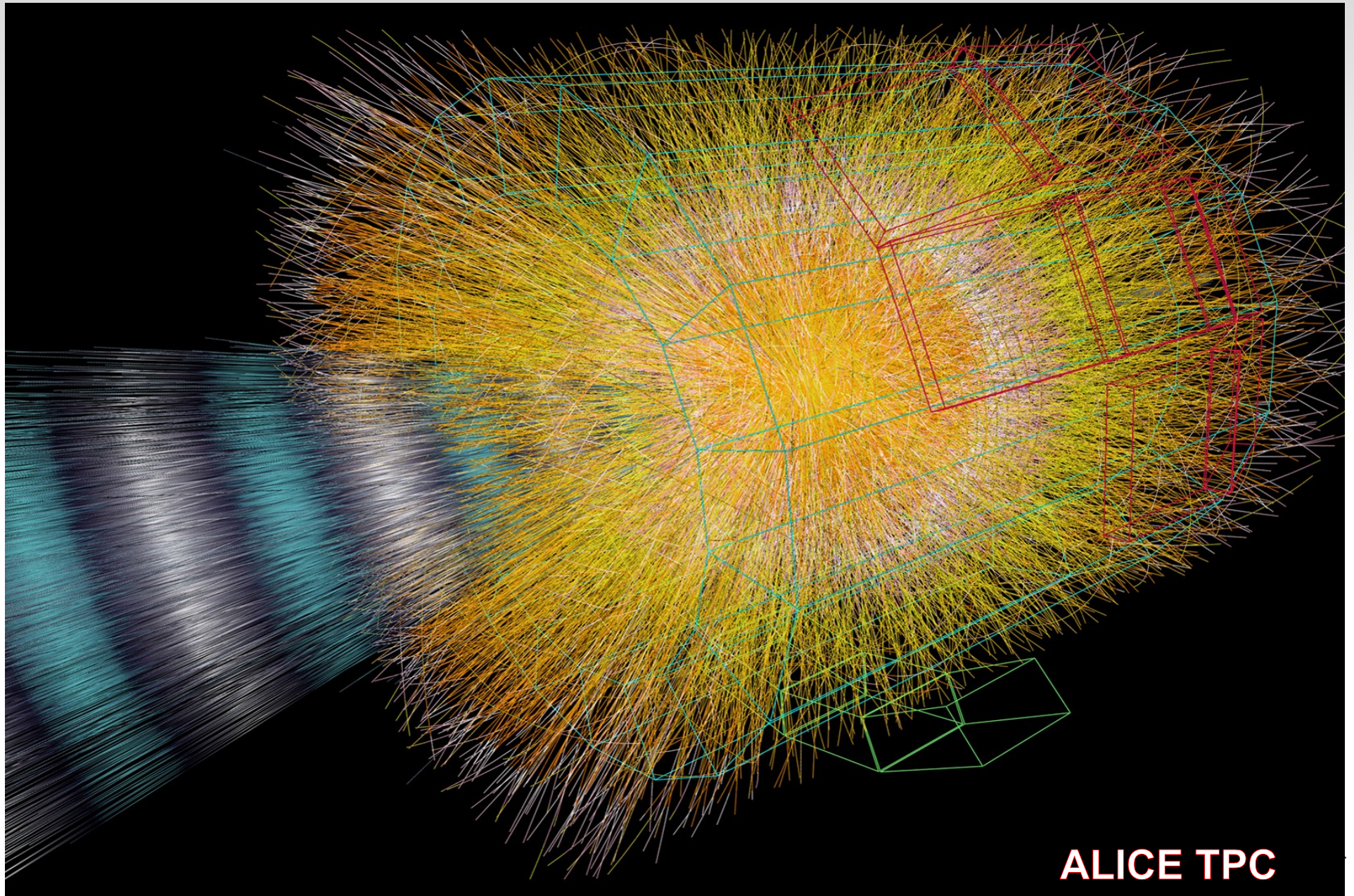

Gáztöltésű detektorok

- Első elektronikus nyomkövető detektorok
- Ismert technológia
- Hatalmas térfogatban is lehetséges
- Nyomkövetés akár 3 dimenzióban
- Részecskefajta azonosítási lehetőség
- Felhasználható fotonok észlelésére is

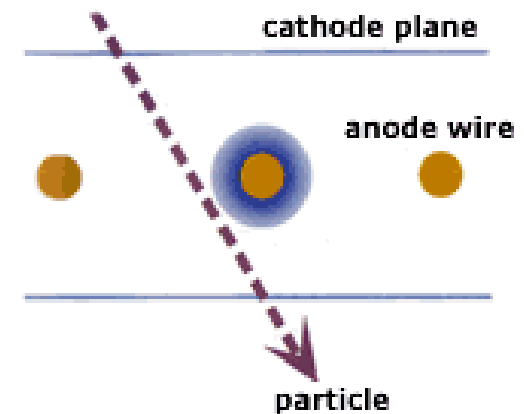
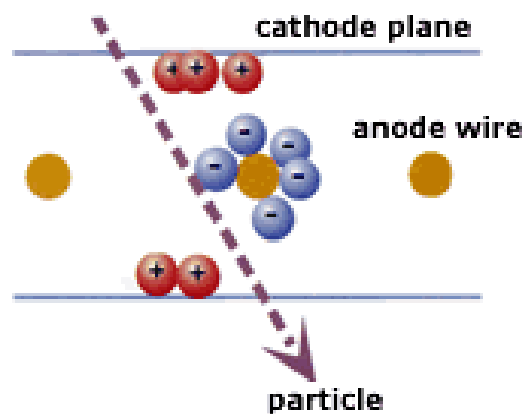
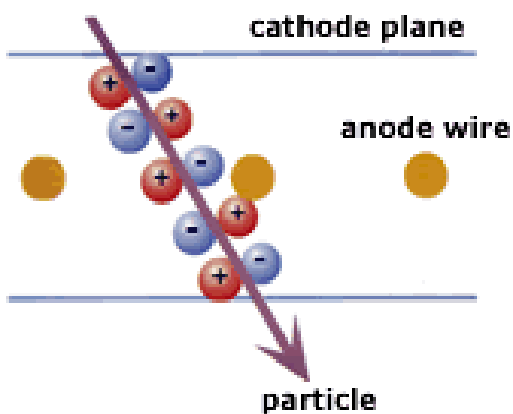
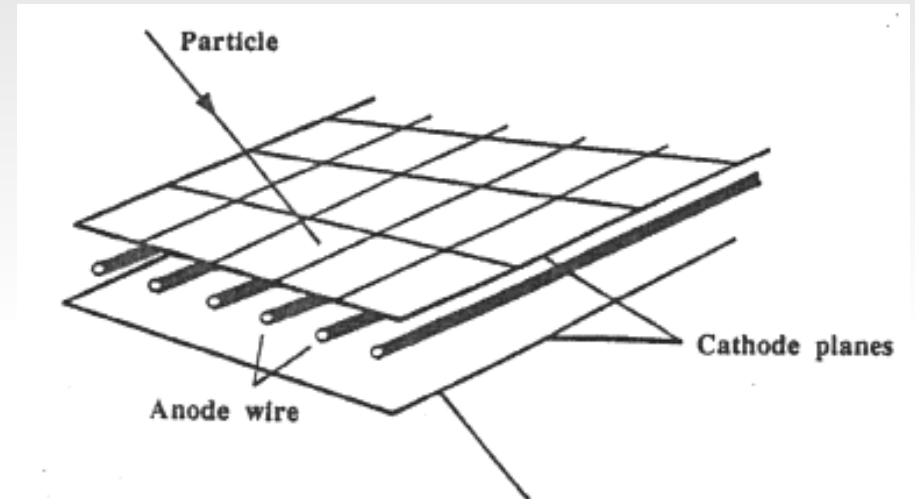

Gáztöltésű detektorok

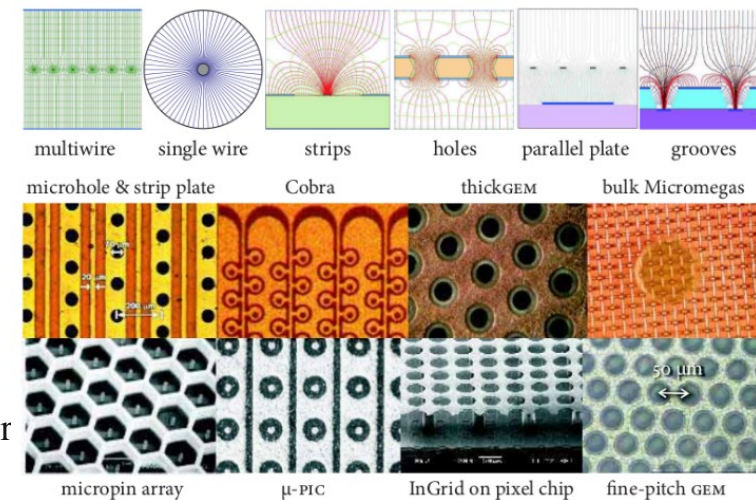
Működés alapjai

- Töltött részecskék ionozálják a gázt
- Összegyűjtjük az elektronokat
- Nagy elektromos térrel elektronlavinákat keltünk
- Környező elektródákról kiolvassuk a jelet
- Beérkezési idő mérésével 3 dimenziós nyomkövetés

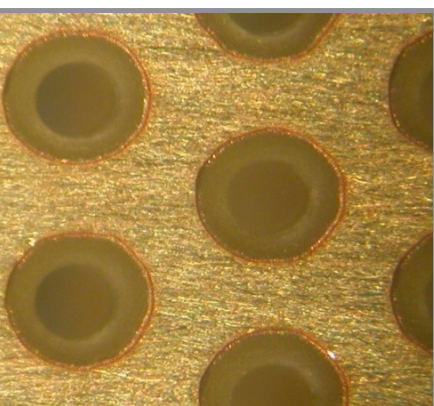
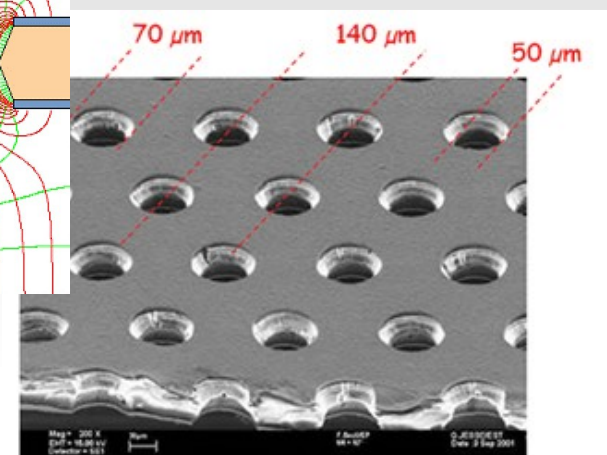
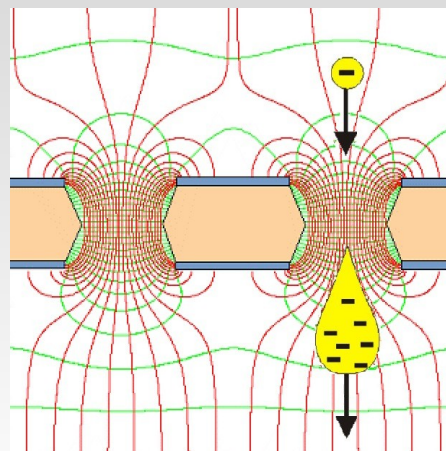
Mikromintázatú detektorok

- Klasszikus sokszálas kamrák hártányai
egyenletesség, szálak gyártása, belógás, precíziós síkfelületek, ...
- A nyomtatott áramköri technológia fejlődésével elérhetővé váltak új struktúrák
- Nagy elektromos teret már nem csak szálakkal érhetünk el
- CERN RD51 Kollaboráció
(kommunikáció, gyártás, mérőrendszerek, szimuláció, ..)
- Szabadabb formaválasztás
- Nagy intenzitás esetén is használható
- Ipari mértékben is előállítható

Gáz elektron sokszorozók

- **GEM** : Rézzel borított fólia rengeteg apró lukkal (lukátmérő : $50\ \mu\text{m}$)
- Feszültség hatására nagy térerősség a lukakban: elektron lavina mérete 10-100
- Több fólia egymás után köthető : nagy erősítés

- **Vastag-GEM**

hordozó : nyomtatott áramköri lap

lukak : mechanikai fúrással

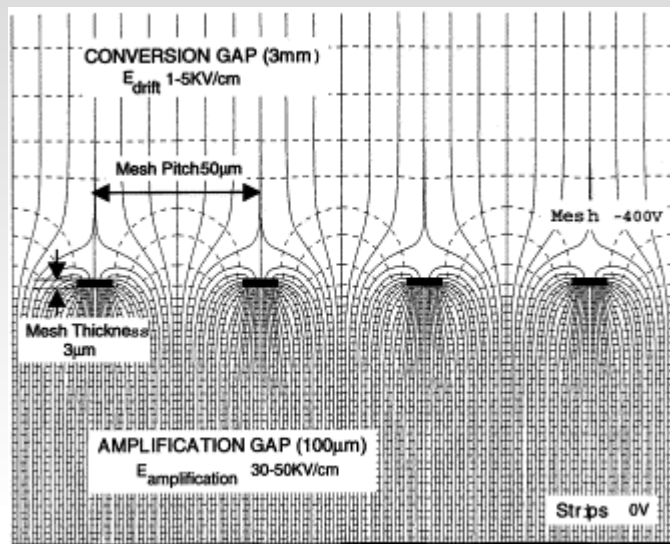
(lukátmérő : $0.3\text{-}1.0\ \text{mm}$)

robosztus

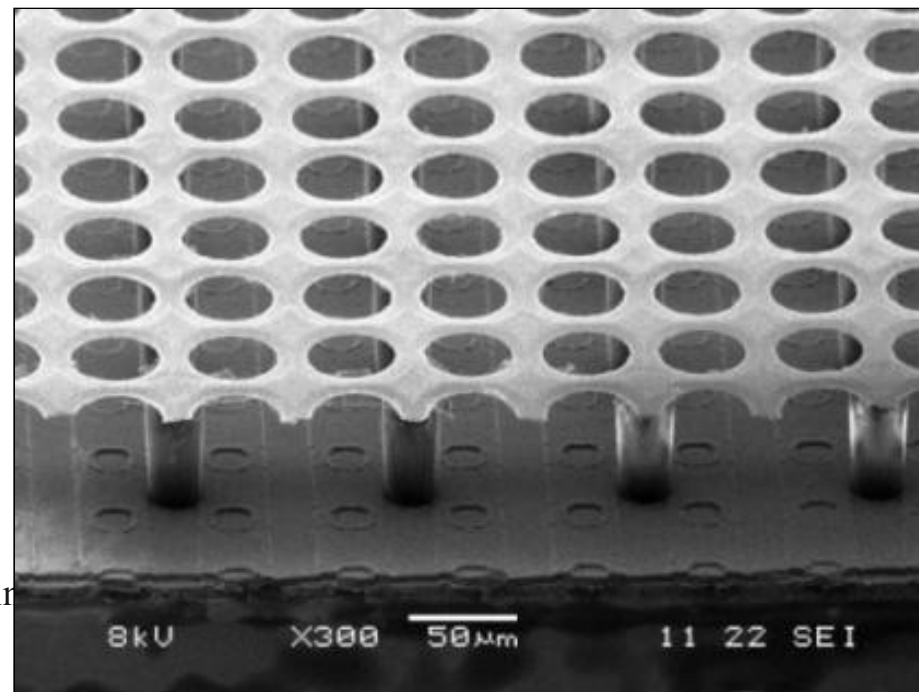
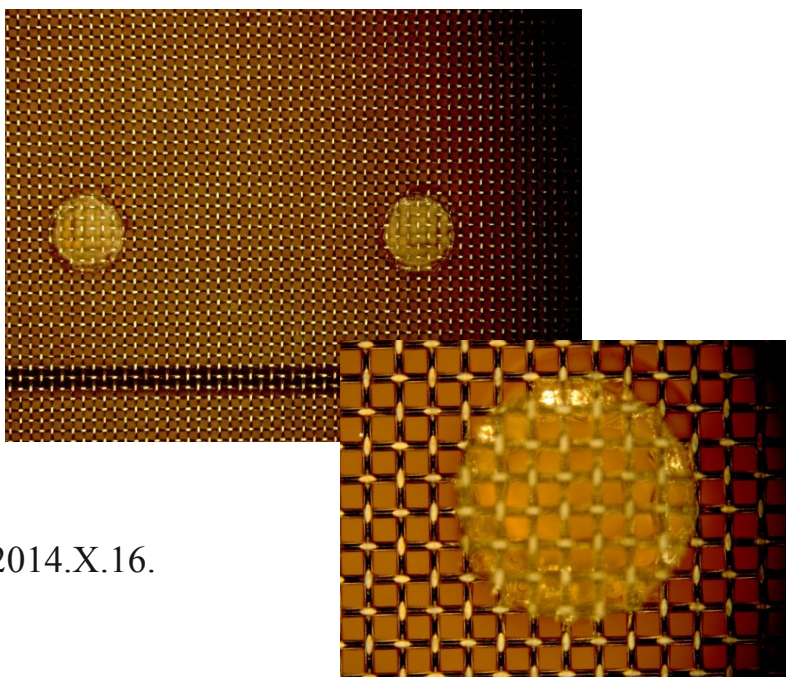
szikratűrő

Mikrorács alapú detektorok

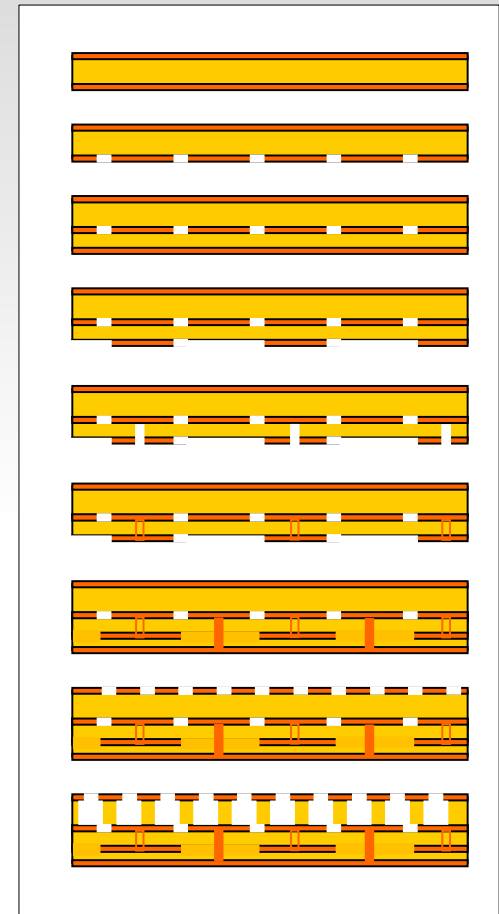
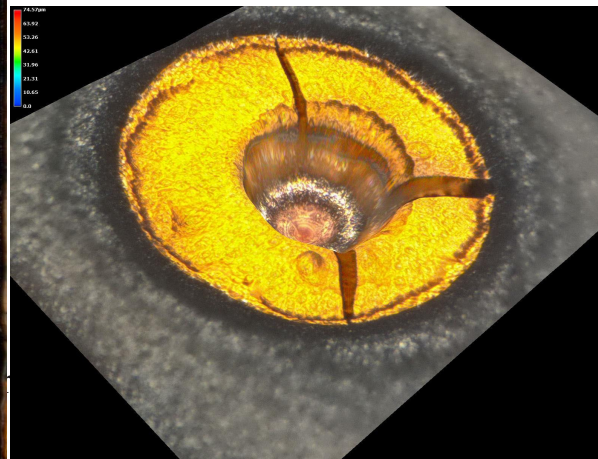
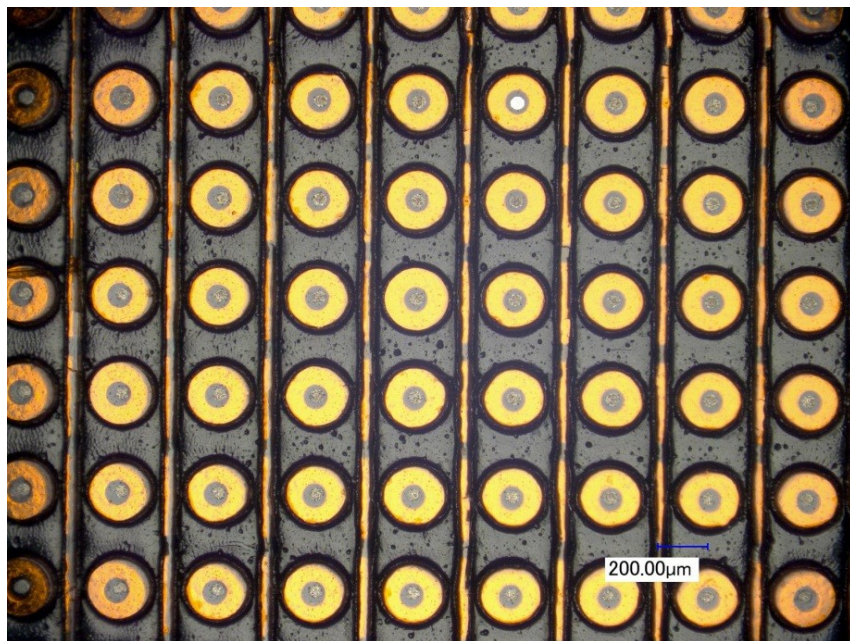
- Finoman szőtt acélrács 100 μm -rel az alaplapp felett
- Nagy térerősség a rács alatt
- Elektronlavina közvetlenül a kiolvasórészre érkezik
- De hogyan tarthatjuk a rácsot a helyén?

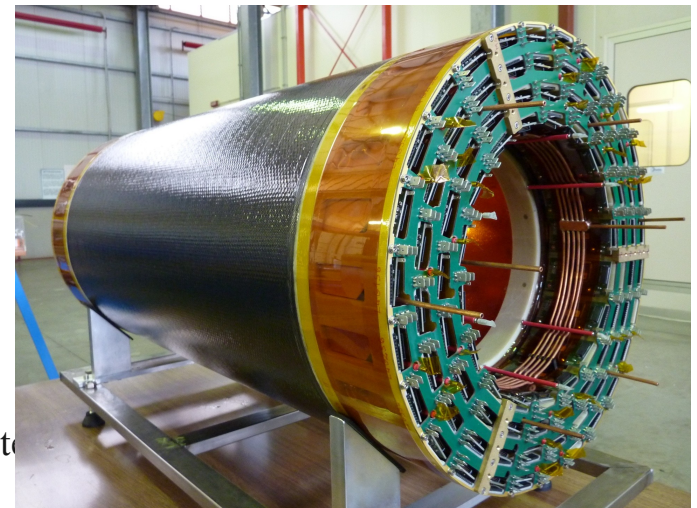
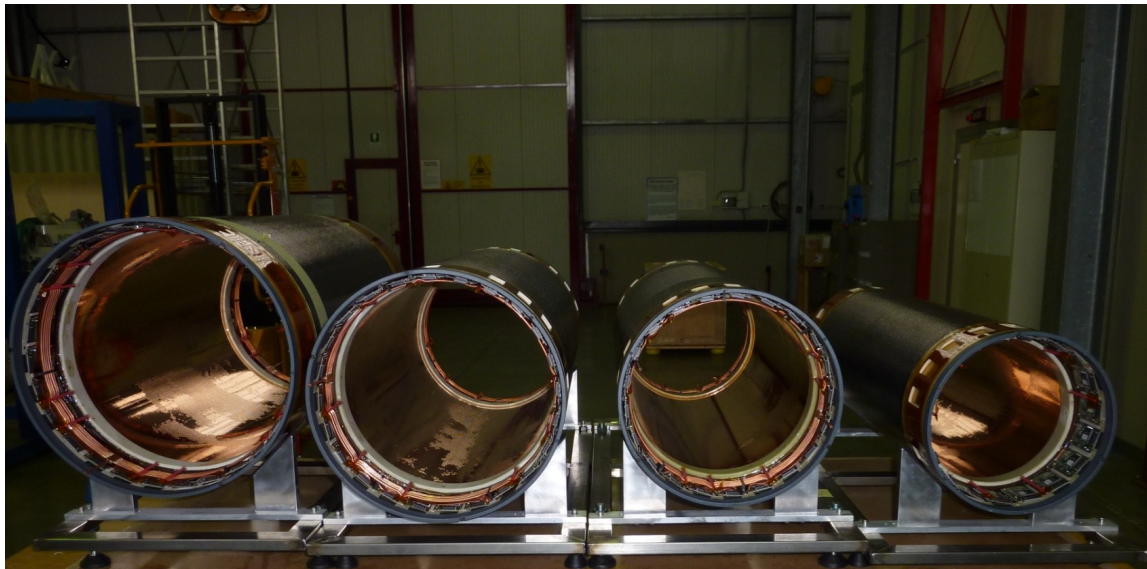
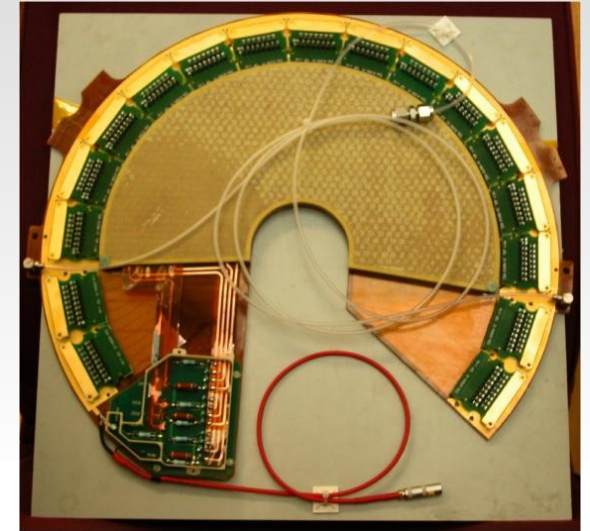
Integrált struktúrák

- Egyetlen összetett áramköri struktúra
- Hajlékony hordozó
-> hajlékony detektor ?
- Flexibilis maratott mikrorács
- Mikropötty detektor

Már működő detektorok

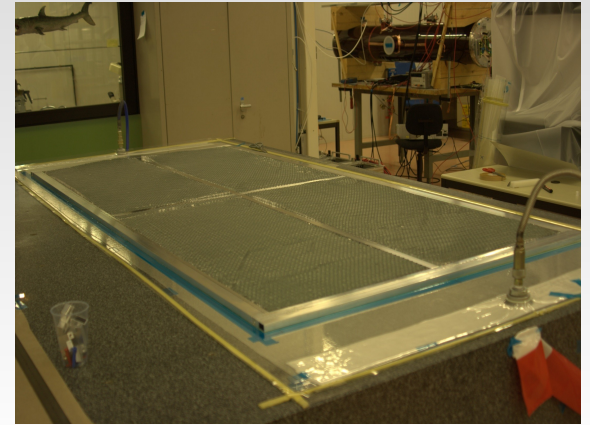
- TOTEM (CERN, Svájc)
- PHENIX HBD (BNL, USA)
- KLOE2 CT (DAFNE, Olaszország)
- FOPI TPC (GSI, Németország)
- ...

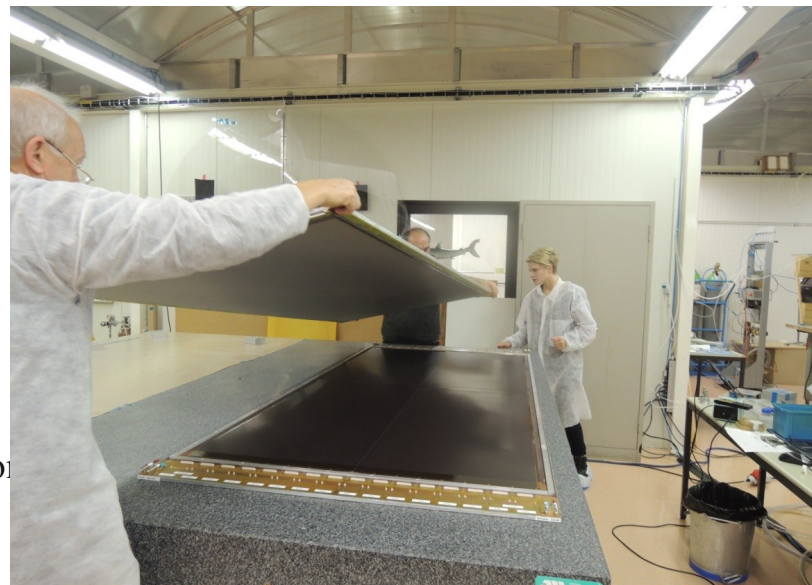
í dete

LHC - ATLAS : MAMMA

- Előreszórési régióban
- Nyomkövető és trigger
- Rezisztív mikromega
- Prototípus : 1.0m x 2.4m
- Tejles lefedettség : 8 réteg → 1200m²

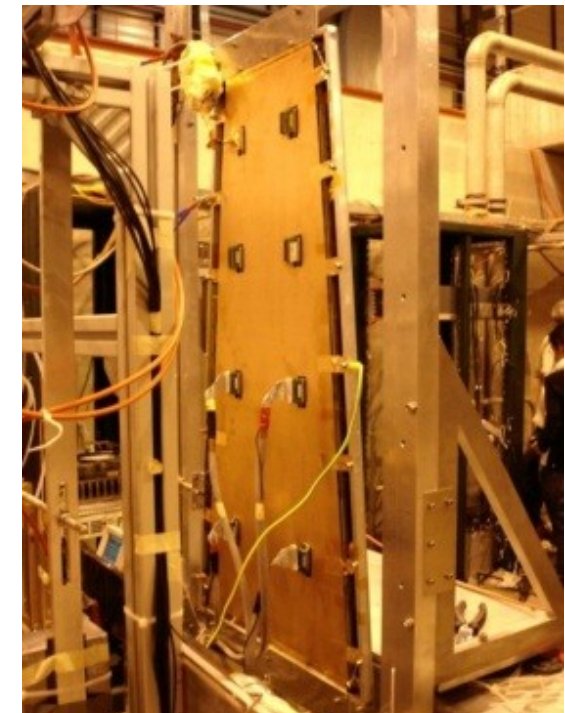
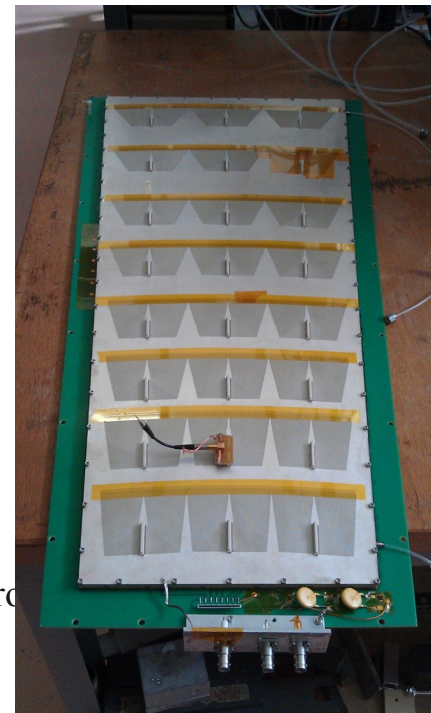
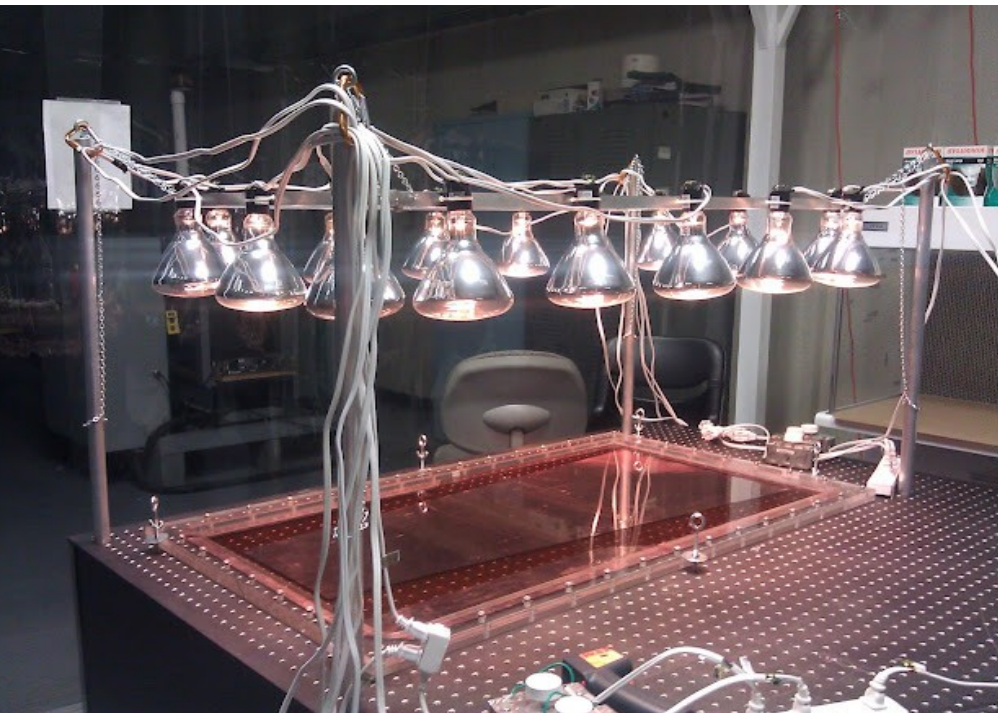
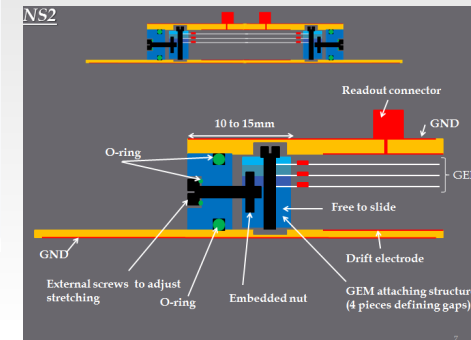
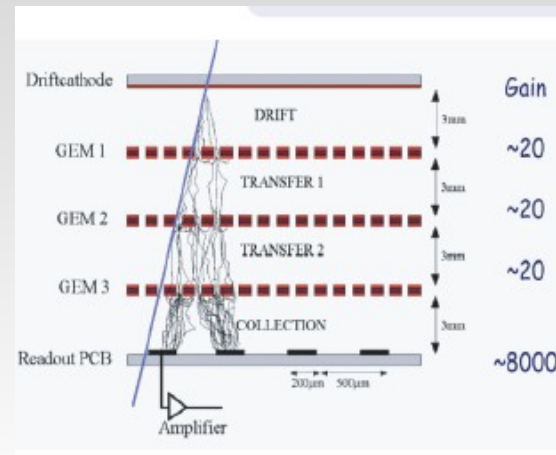

Gergő - Mikro

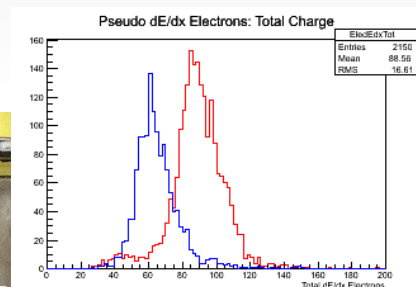
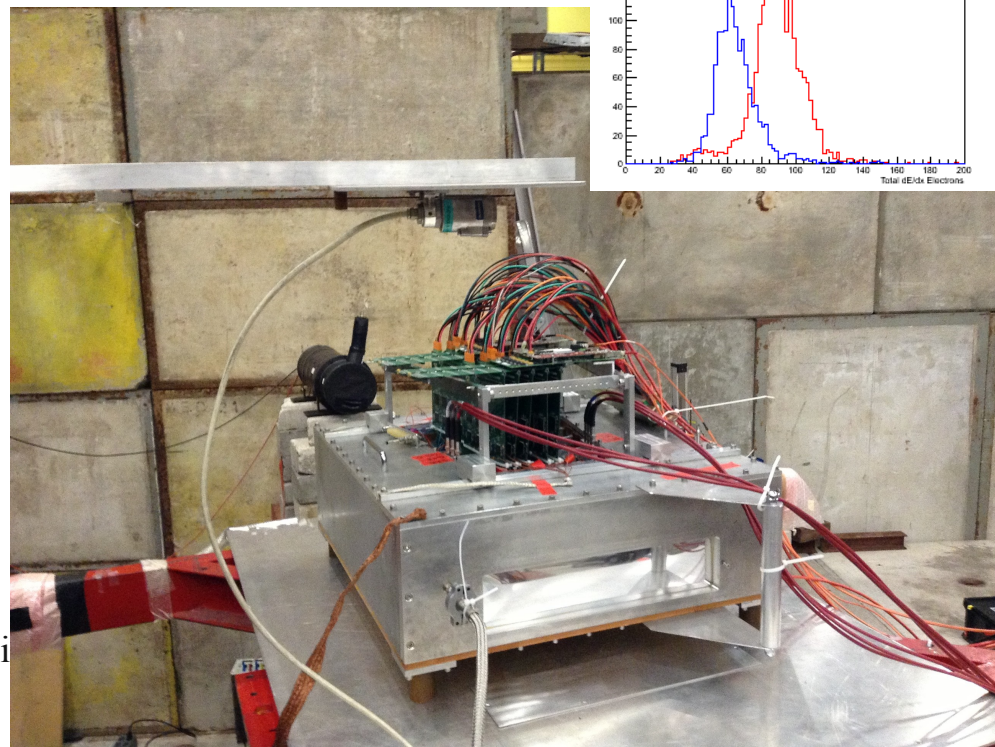
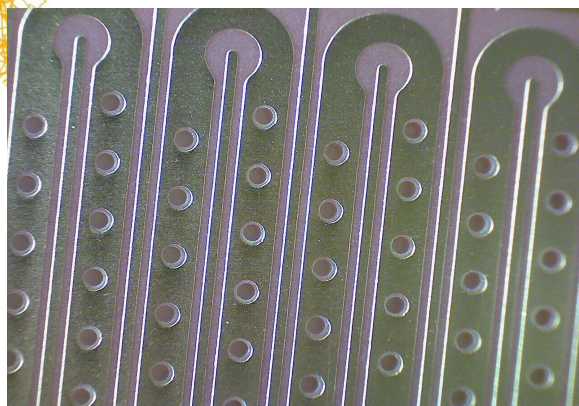
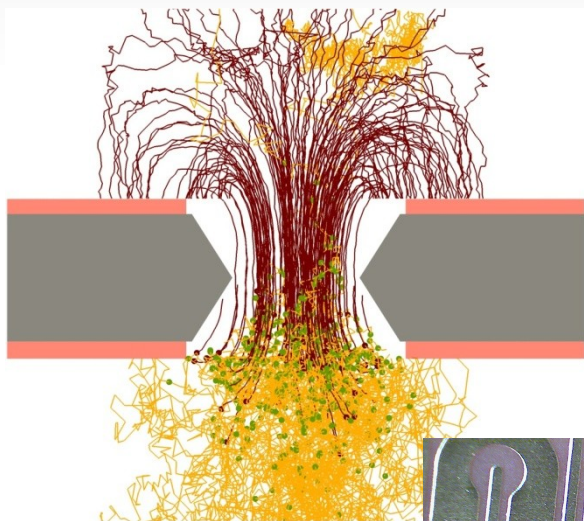
LHC - CMS : GEM Project

- Előreszórési régióban
- Tripla GEM
- Kiváló időfelbontás $\sim 5\text{ns}$
- Nagy méretű fóliák feszítése
- Nagy ellenállóság

LHC - ALICE : GEM TPC

- Folytonos 3D kiolvasás nehézion-ütközésekhez
- Rengeteg ion áramlik vissza a gáztérbe !
- Quadro-GEM / ThCobra / GEM+MM / Mhsp / ...

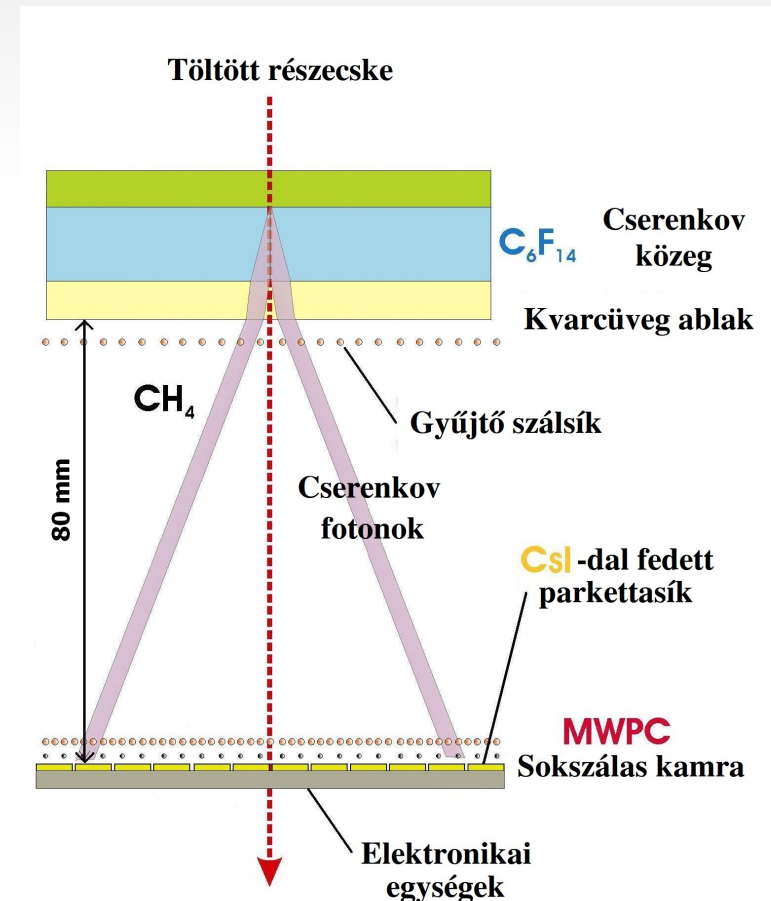
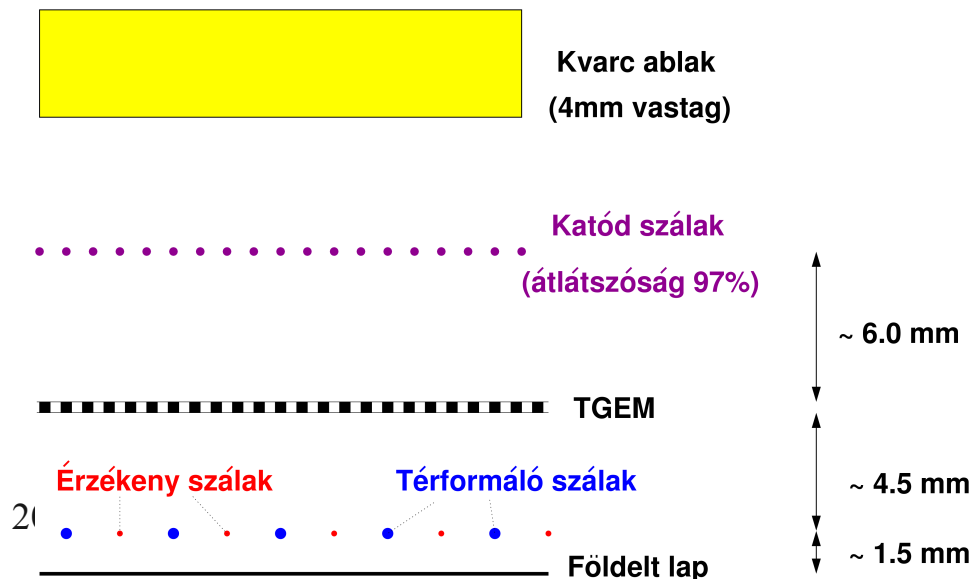

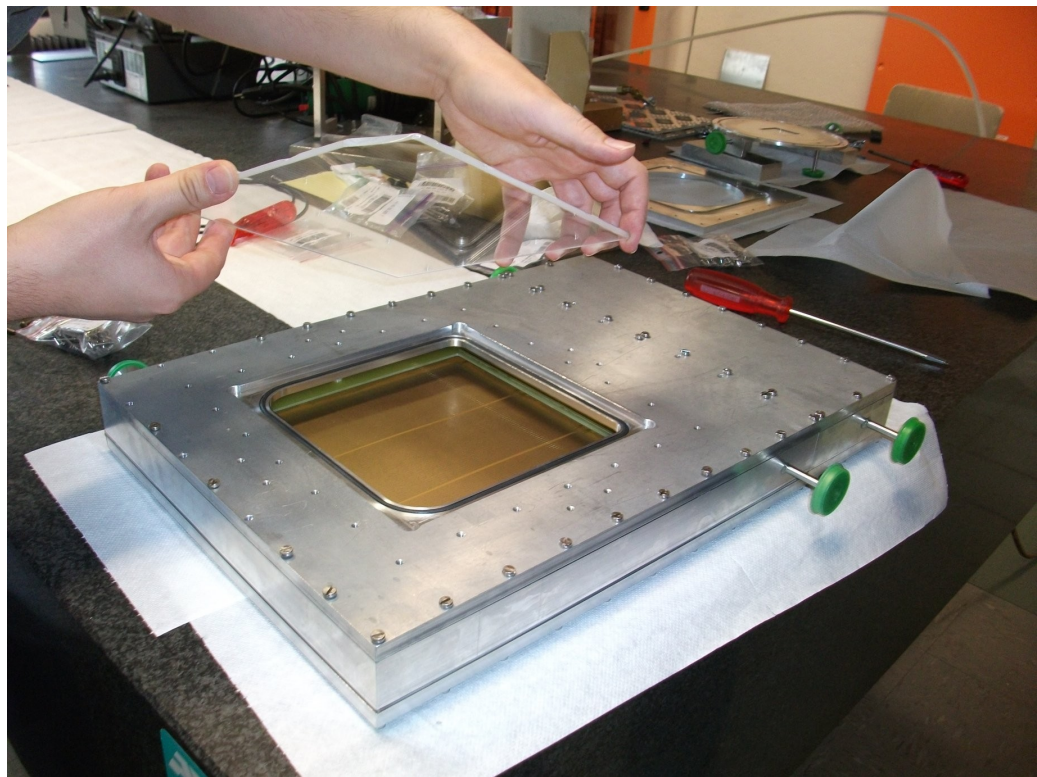
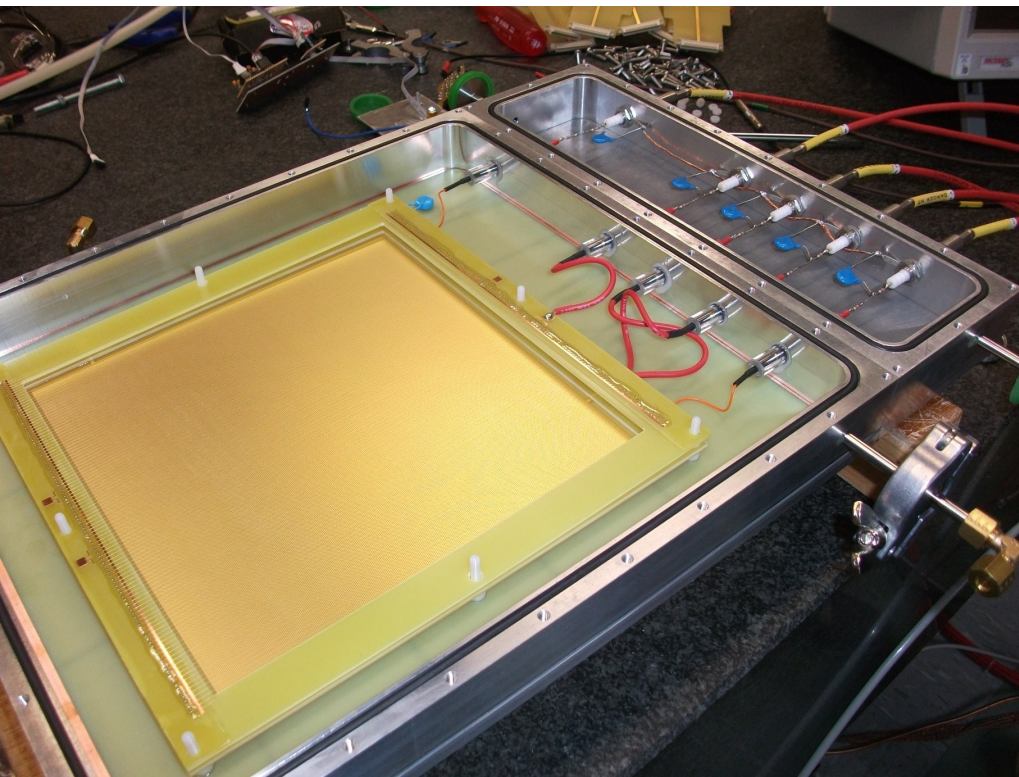
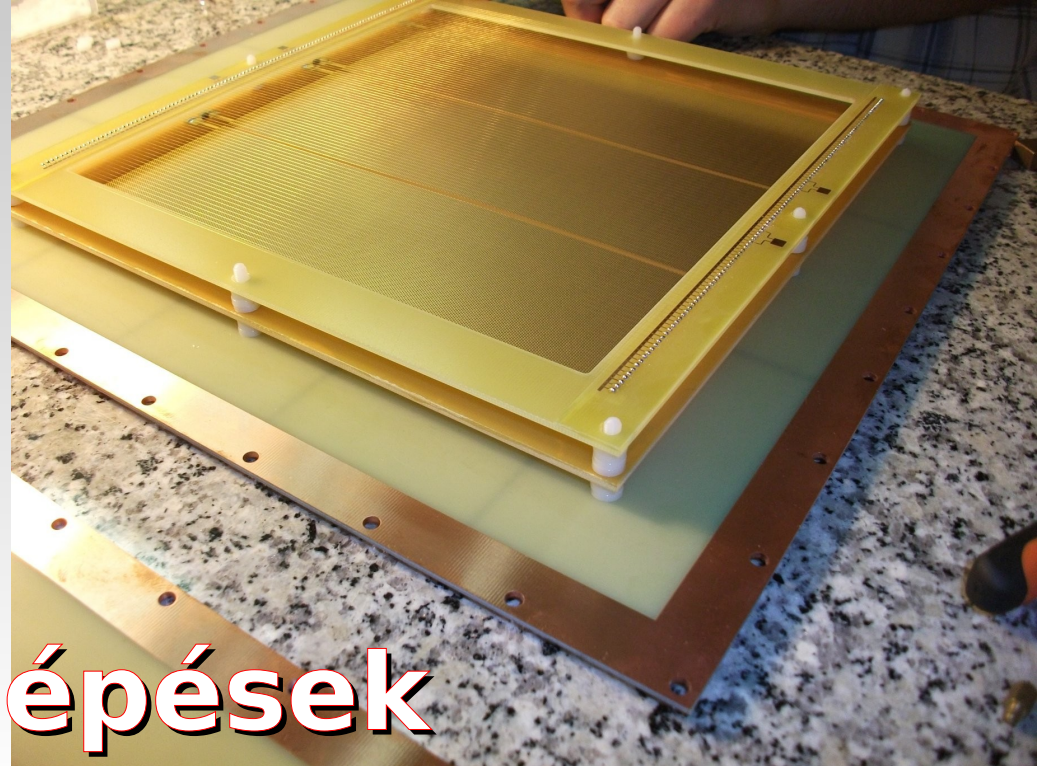
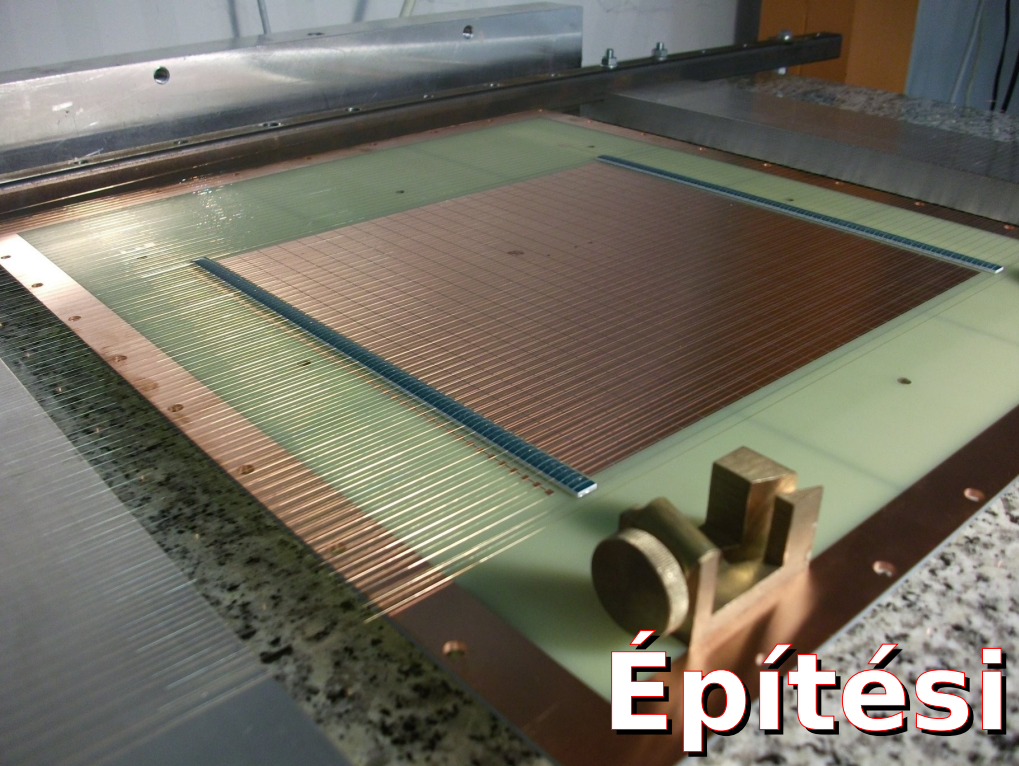
Hazai kutatások

- Wigner FK Nagyenergiás Fizikai Osztály
Lendület Innovatív Detektorfizika Csoport
(REGARD)
- Gáztöltésű detektorok kutatása-fejlesztése
Vastag-GEM detektorok nyomkövetésre,
GEM detektor fejlesztés 3D kiolvasáshoz,
Hibrid detektorok egyedi fotonok észlelésére,
Mikrostruktúra nagy felbontású mérése,
*Klasszikus sokszálas és Közeli katódos kamrák,
Alkalmazott fizikai felhasználás*

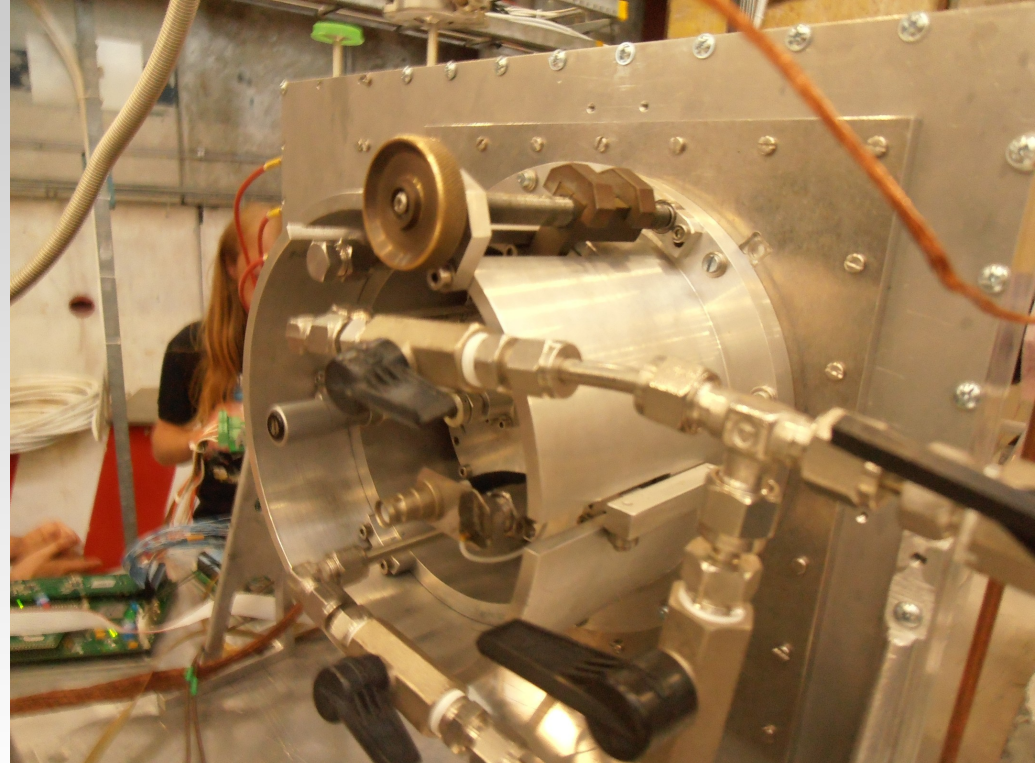
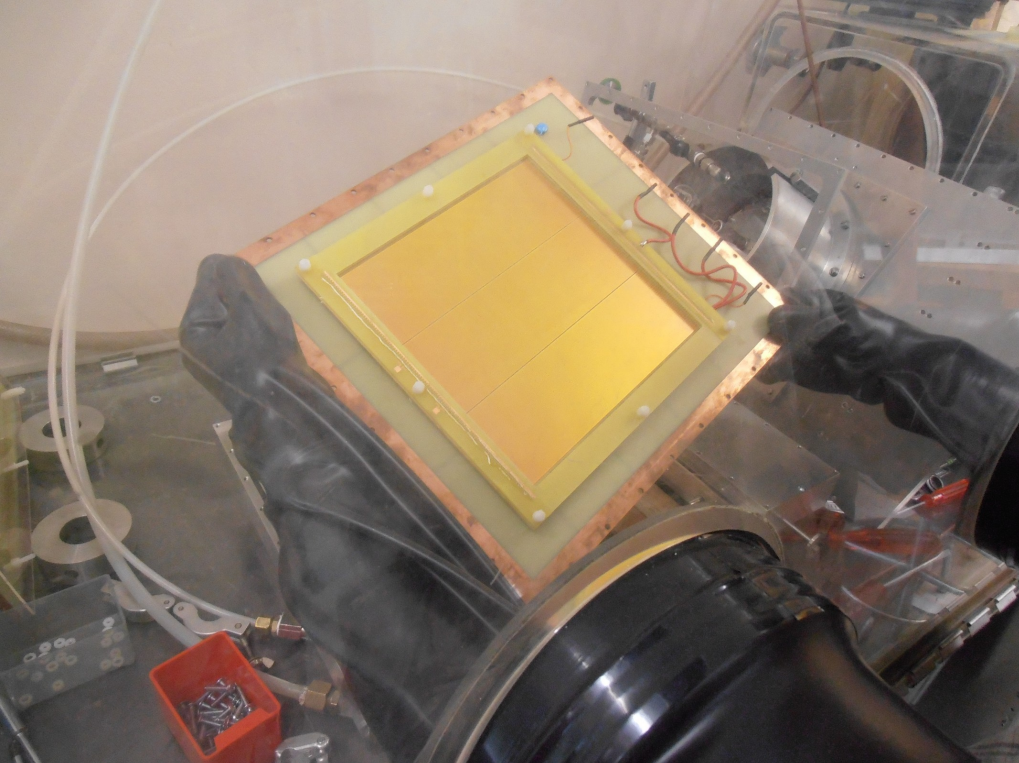
Egyedi fotonok észlelése

- Beérkező foton kiüt egy elektront a fotoérzékeny rétegből
- Cserenkov gyűrű detektálása gyors részecskék azonosításához
- Mikromintázatú detektorok
vs. sokszálas kamrák
- HBD, COMPASS, VHMPID, ...
- Hazai fejlesztésű hibrid : TCPD

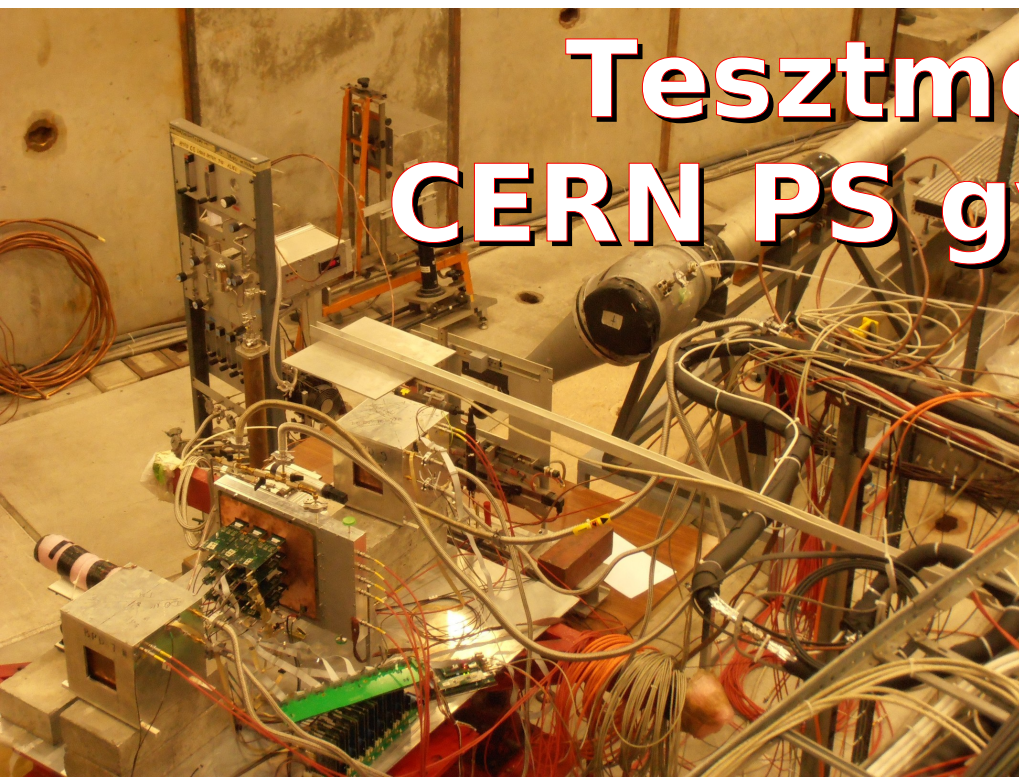

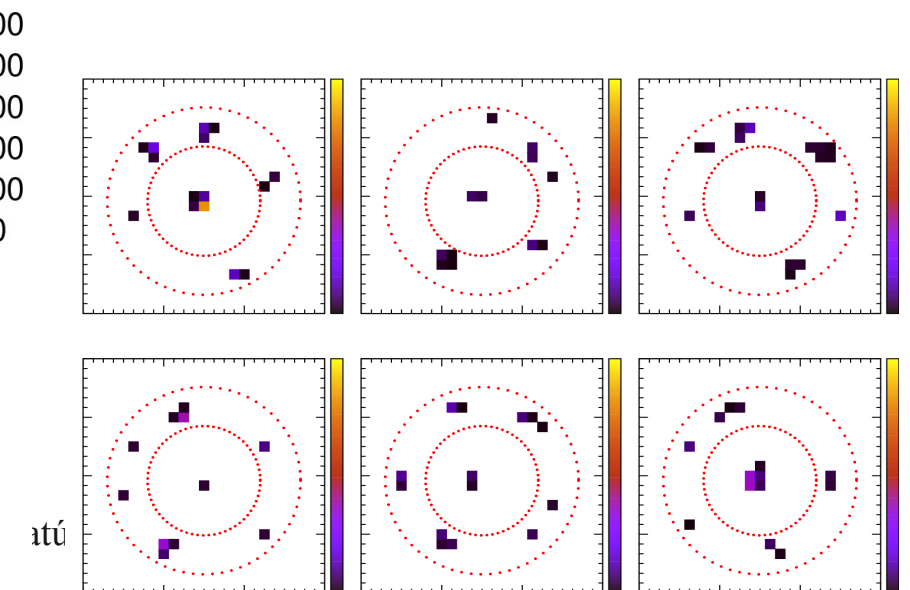
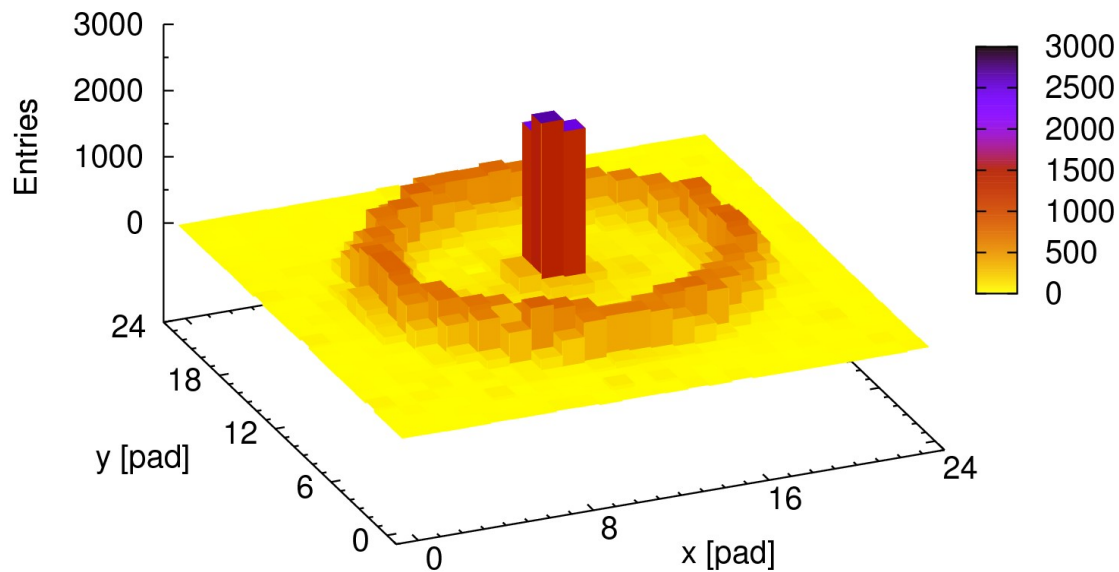
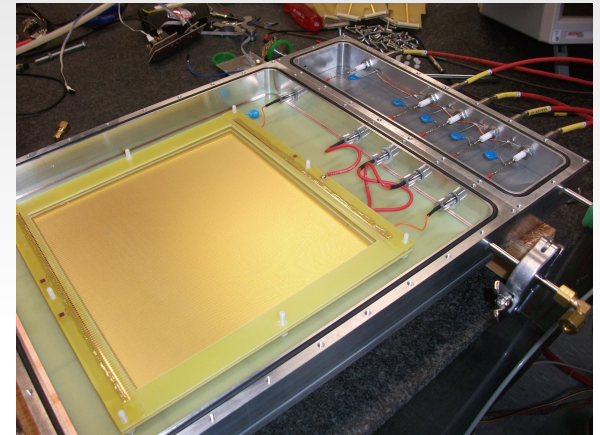

Tesztmérések a CERN PS gyorsítójánál

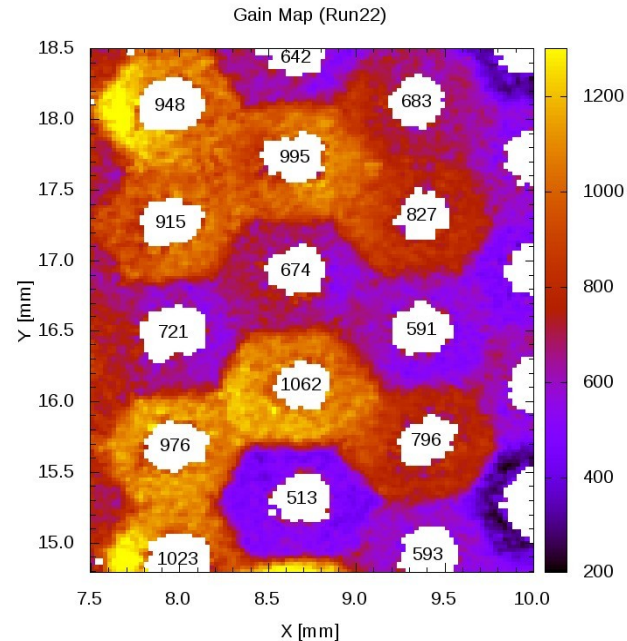
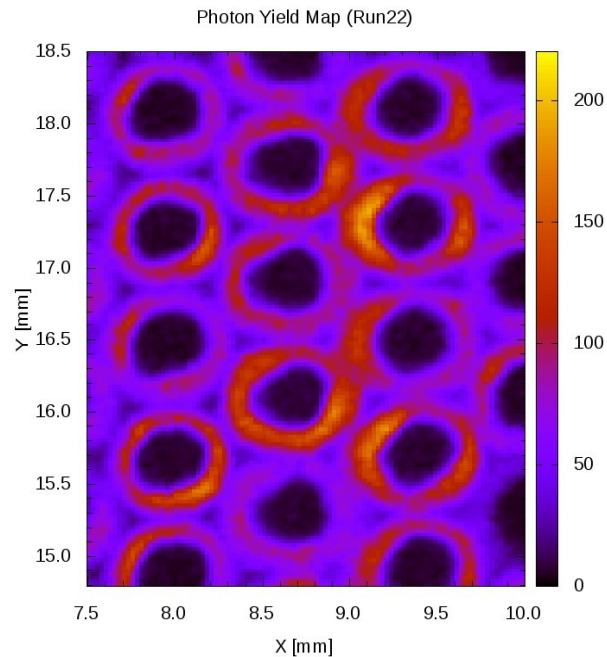
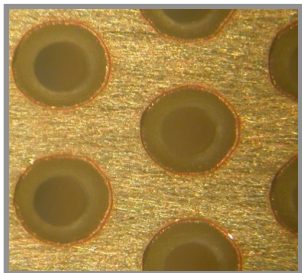
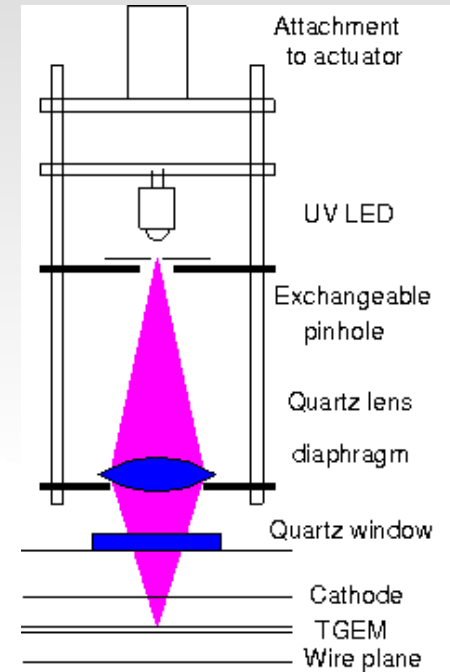
Mikromintázatú hibrid fotondetektor (TCPD)

- Első teljes Cserenkov gyűrű detektálása mikromintázatú detektorral !
- Nagy erősítés
- Kiváló hatásfok

Leopard projekt

- Fókuszált UV fény a vastag-GEM tetjére (<math><0.1\text{mm}</math>) egyedi elektronokat lökhetünk ki
- Minden pontban több ezer eseményt kell felvenni
- Paraméterek optimalizációja
- Szimulációk finomhangolása
- Gyártástechnológia fejlesztése és tesztje

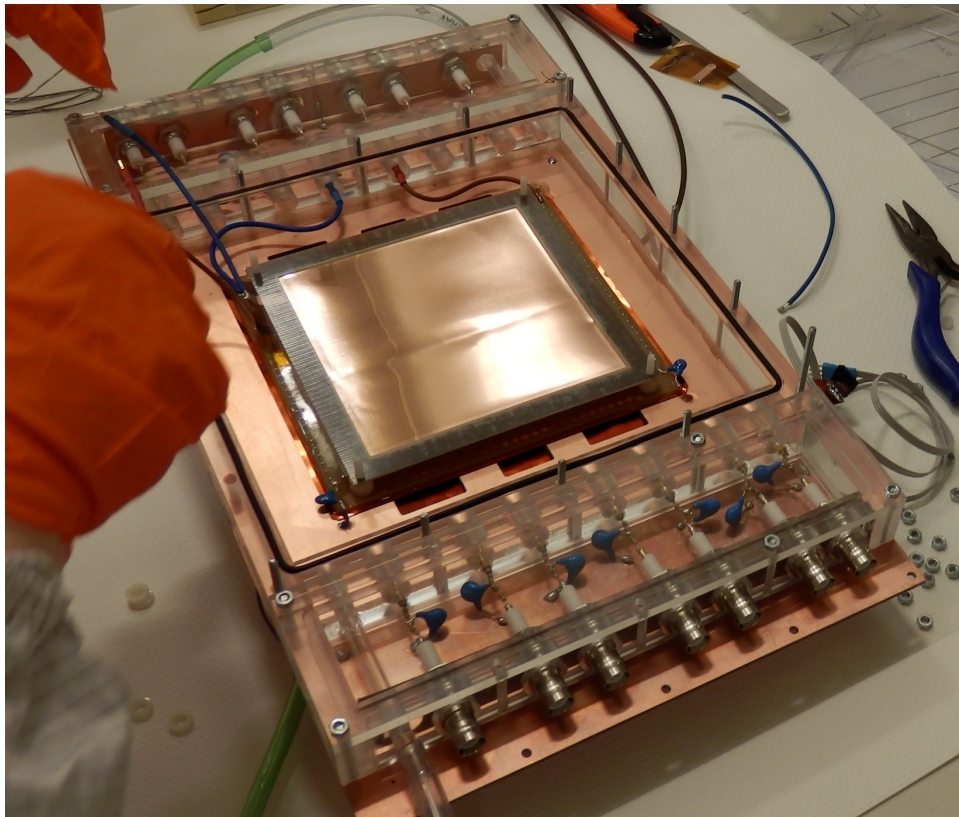
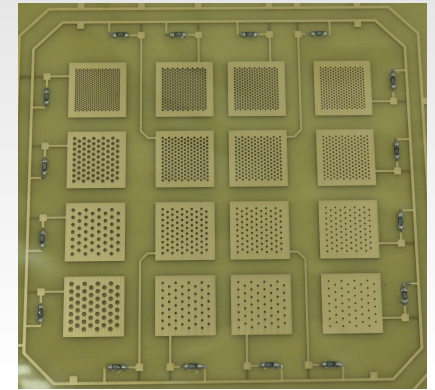

2014.X.16.

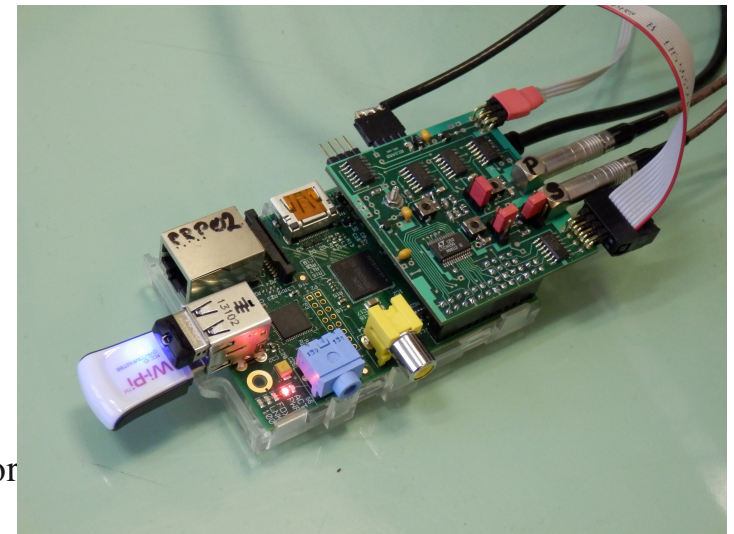

További MPGD munkáink

- Vastag-GEM : lyukkonfigurációk vizsgálata
- (vékony) GEM detektorok építése
- Elektronlavina eloszlás mérése
- Hordozható gyors mérőegység kifejlesztése

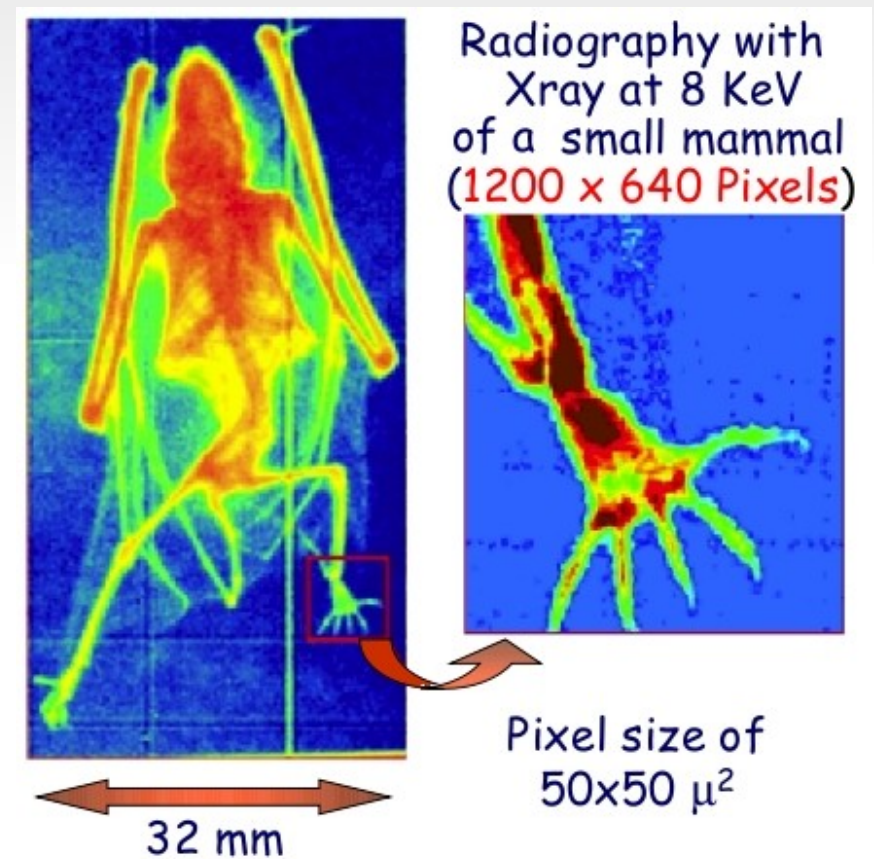

mikromintázatú detektor

Mikromintázatú detektorok a részecskefizikán kívül ...

- Magfizika
pl: alacsony háttérű detektorok
- Reaktor technológia
pl: neutron detektálás
- Egészségügyi alkalmazások
pl: orvosi detektorok
- Környezetvédelem
pl: tűzérzékelő
- Alkalmazott fizika
pl: kozmikus sugárzás
- ...

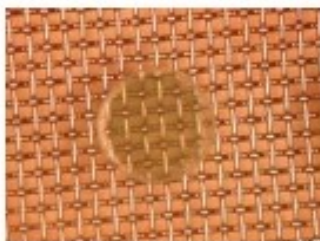

Összefoglalás

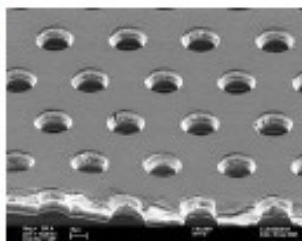
- Mikromintázatú detektorok
- RD51 Kollaboráció
- Szinte minden új kísérletben megjelennek
- Jelentős hazai munkák, kollaborációk:

TCPD, Leopard, VHMPID, ALICE TPC,
COMPASS RICH, ...

2014.

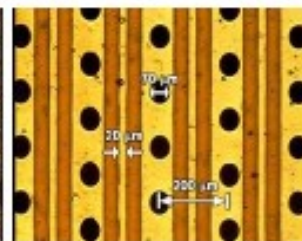
MicroMegas

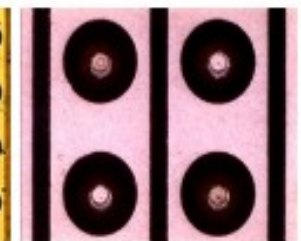
GEM

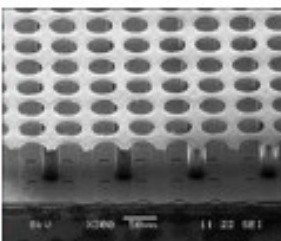
THGEM

MHSP

microPIC

Ingrid